

חוות דעת על סמך אבחון פסיכו-דיאגנוסטי ואבחון באנגלית

סיבת הפנייה: XXX אובחן בגיל חמש כסובל מהפרעת קשב וטופל תרופתית, מאז ועד כיתה ו' לסירוגין. כן טופל פסיכולוגית בשל קשיים בהשתלבותו החברתית. כיום הגיע להשלים את האבחון הדידקטי באבחון פסיכולוגי בשל קבלת התאמות בדרכי ההבחנות במבחני הבגרות.

רקע:

✓ פרטים אנמנסטיים-דווח מפי ההורים:

XXX הבן הצעיר במשפחתו המונה שני ילדים. ל-XXX אח גדול ממנו בשלוש שנים.

✓ היסטוריה התפתחותית-

ההיריון והלידה היו תקינים אם כי האם הייתה בשמירת הריון מחודש רביעי.

XXX נולד עם טונוס שרירים נמוך וטופל ע"י מרפאה בעיסוק. ההתפתחות השפתית הייתה תקינה ברמת הקצב והעושר הלשוני בהשוואה לבני גילו.

✓ היסטוריה לימודית:

XXX התקשה מגיל צעיר ברכישת הקריאה ולכן אובחן וטופל בהוראה מתקנת במרכז הלמידה בביה"ס. הוצג לפנינו דוח אבחון מכיתה ח. ממצאי האבחון העלו כי ל-XXX קצב קריאה איטי, בשל שטף לקוי הנובע ממודעות פונולוגית נמוכה אך יכולתו להבין את הנקרא הייתה סבירה לעומת יכולת טובה יותר להבין את הנשמע. כן דווח על החמרה בתפקודו בכתיב לעומת אבחון קודם (אשר אין לנו ממצאים או חומר כתוב שהוצג לפנינו בנוגע אליו). קשיים דומים עלו מהאבחון באנגלית אשר נערך ל-XXX כהשלה לאבחון הדידקטי.

✓ היבטים רגשיים והתנהגותיים:

מינקותו היה XXX זקוק לתשומת לב רבה, היה בכיין, אופיין בסף תסכול נמוך וכן בקשיי פרידה מאימו. במצבי תסכול נטה להתפרץ ולצעוק. כן התקשה להשתלב חברתית. יחד עם זאת בגיל שלוש למד בגן בקיבוץ והשתלב היטב במישור החברתי. ביסודי היו קשיים במישור החברתי (טופל ע"י הפסיכולוג דיאגו) מס' חודשים. אך בחטיבת הביניים חל שיפור ו-XXX רכש חברים והשתלב היטב בסביבת בני גילו. בהיותו בכיתה ג

✓ **תפקודי קשב, מגיל צעיר/לאחרונה:**

XXX אובחן בגיל חמש וטופל בריטליו עד כיל שש וחצי ולאחר מכן הפסיק עם הטיפול התרופתי לבקשת הרופא, כך על פי דווח ההורים. בכיתה ו' חזר לקחת ריטלין אך לזמן קצר. מכיתה ז' הפסיק לטפל בהפרעת הקשב. נכון להיום אינו מטופל תרופתית.

התרשמות כללית

פונקציות ניהוליות (Executive Functions):

הופעה והתנהגות: XXX הנו נער נאה, חמוד ועדין, נראה כפי גילו ומבנה גופו גבוה. הופעתו מסודרת. XXX יצר קשר תקין עם הפסיכולוג אך שיתוף הפעולה היה חלקי בשל קושי בהבנת משימות האבחון ומשמעותם. בהתחלה היה מאד סגור וחסר ביטחון, אך לאחר זמן מה נפתח והיה חייכן ותקשורתי. הוא ענה על שאלות כשנשאל וסיפר על עצמו ועל תחביביו, ללא שיחות ספונטאניות. ממעיט בדיבור, אך מדבר טוב ולרוב באופן ברור. סגנון העבודה מעט פאסיבי, ניגש למטלות ללא כוחות, אך בכל זאת מנסה לבצע אותם כפי יכולתו. לעתים זקוק לעידוד ותיווך ע"מ לנסות לחשוב יותר ולפרט. יחד עם זאת, ניכר כי היה נחוש בדעתו להצליח בכל המשימות ואף שאל בסוף כל משימה האם הצליח או לא. הוא הקפיד להעריך בעצמו את הביצוע "יצא לי ממש גרוע...." "לא זכרתי מספיק טוב...". הפעלת בקרה על תוצריו סייעה בידיו להגיע לציונים טובים, זאת למרות חוסר כוחות ומוטיבציה נמוכה בזמן האבחון.

כלי ההערכה והאבחון הפסיכולוגיים שהועברו: שיחה עם הילד, מבחן וכסלר לילדים - WISC-

R95, תת מבחן איתור סימנים (Wais-III), BENDER-II, ציורי HTP, TAT.

ממצאי האבחון:

תפקוד קוגניטיבי

באבחון נמצא כי XXX מתפקד ברמת משכל כללית ממוצעת, ללא פער בין התפקוד בתחום המילולי, שנמצא ברמה ממוצעת, והתפקוד בתחום הביצועי שגם הוא נמצא ברמה ממוצעת. לא נמצאו פערים משמעותיים בין תתי המבחנים בכל תחום, XXX תפקד ברמה אחידה בתוך כל מערכת. נראה כי לXXX פוטנציאל קוגניטיבי תקין, אך נמצא קושי במהירות עיבוד שנמצאה ברמה ממוצעת נמוכה ומשליכה על הישגיו בתתי המבחנים האחרים. דבר המעיד על יכולת יחסית נמוכה בתהליכי עיבוד, גיוס כוחות וקשב.

בתחום המילולי

מרכז ת.ל.ם

XXX מתפקד ברמה ממוצעת. נצפתה יכולת טובה מאוד – ברמה ממוצעת גבוהה להפשטה מילולית (תת מבחן צד שווה), כלומר היכולת להכללה, להמשגה ולחשיבה המופשטת ברמה המילולית. באופן כללי יכולת ההבעה המילולית של XXX הינה טובה - הוא משתמש במשלב שפתי תקין לגילו ולרוב מצליח להביע את רעיונותיו. במבדק פורמאלי, אוצר המילים נמצא ברמת הממוצע. XXX הצליח לפרש ולהגדיר מילים שונות ברמה נאותה. הידיעות הכלליות ויכולתו לקלוט מידע מהסביבה ולשלוף אותו מהזיכרון נמצאו ברמת הממוצע. ההבנה החשבונית (תת מבחן חשבון) הבוחן את יכולת הריכוז והיכולת לחשוב לפי חוקים נמצאה ברמת הממוצע. ההבנה החברתית (תת מבחן הבנה) נמצאה גם היא כן ברמת הממוצע. כלומר היכולת להבנה של נורמות חברתיות, מצבים יומיומיים וידע עולם ברמה התיאורטית נמצאה תקינה.

זיכרון:

בכל המשימות המערכת זו, ניכרו **תפקודי זיכרון** תקינים וזיכרון שמיעתי ברמת הנורמה לגילו, כפי שבאו לידי ביטוי בעת עריכת חישובים בעל פה וגם בעת ששחזר ספרות קדימה ולאחור (תת מבחן זכירת ספרות) תפקודו נמצא ברמת הממוצע.

קריאה וכתובה: XXX התבקש לקרוא קריאה קולית (מילים בודדות לא מנוקדות ומשפטים קצרים) וכן לכתוב מילים בודדות ומשפטים קצרים. באופן התרשמותי (ללא מדידה פורמאלית), קריאתו מהירה, אך לא תמיד מדויקת. הבקרה בעת קריאה תקינה, אך לעתים הוא מתקשה לתקן את עצמו בשל קשיי קידוד ופענוח. כתב ידו של XXX קריא לרוב, קצב כתיבתו מהיר, אך לא מסודר, קיים קושי בארגון ובהבעה בכתב.

בתחום הביצועי: XXX מתפקד ברמה ממוצעת. בתחום זה מפגין XXX יכולת גבוהה של יכולת זיהוי פרטים מתוך תמונה שלמה. כלומר היכולת להבחנה בפרטים חזותיים קטנים וגם יכולת להפשטה חזותית.

היכולת לאנליזה וסינתזה חזותית (תת מבחן סידור קוביות), הבודק את יכולת האנליזה והסינתזה של גירוי חזותי חסר משמעות, תפיסה נכונה של מודל במרחב ושל כיוונים, הבחנה בין דמות לרקע וחשיבה מופשטת לא מילולית ברמה ממוצעת גבוהה.

יכולת ההבחנה בפרטים חזותיים (תת מבחן השלמת תמונות), הבודק את היכולת לסריקת גירוי חזותי ויכולת ההבחנה בין עיקר לטפל, נמצא ברמה ממוצעת גבוהה.

תפיסה הסדרתית (תת מבחן סדירת תמונות) הבוחן יכולת לעבודה סדרתית וארגון מידע בערוץ החזותי כמו גם יכולת הבנה של קשרי סיבה תוצאה במישור הלא מילולי נמצא ברמה ממוצעת.

יכולת ההתמצאות במרחב (תת מבחן מבוכים) הבודק את התכנון במרחב ואת ההבנה של המרחב, כישורים גראפיים, הבנה של כיוונים, קשב וריכוז, סבלנות וסף תסכול נמצא ברמה ממוצעת.

היכולת הלמידה (תת מבחן קידוד), הדורש עבודה רוטינית תוך תיאום ויזו מוטורי (עין-יד), מהירות וקצב גרפו-מוטורי, קשב וריכוז, יכולת להתמיד לאורך זמן במתלות שגרתיות נמצא ברמה הממוצעת נמוכה.

קשב וריכוז: באופן כללי, במהלך הפגישה לא ניכרו אי שקט מוטורי או מוסחות. XXX היה מסוגל לשבת ברציפות וללא תנועות על כיסא מול שולחן בהינתן משימות לימודיות. יש לציין כי XXX מאובחן כבעל הפרעת קשב וריכוז ונוטל ריטלין. עם זאת, הערכה נעשתה ללא השפעת טיפול תרופתי.

במשימות של קשב חזותי סלקטיבי (היכולת להתמקד בגירוי מטרה תוך התעלמות ממסיחים) – נמצאו תפקודים נמוכים לגילו: במבחן הבודק סריקה חזותית מובנית (symbol search) בה היה עליו לזהות גירוי מתוך מספר מצומצם של גירוים נמצא תפקוד ברמה ממוצעת נמוכה. בזמן המשימה עבד בקצב איטי מאוד והתקשה להפעיל בקרה ולכן ניכרה רמת דיוק נמוכה.

תפקוד חזותי-מוטורי:

התפיסה החזותית הבסיסית נמצאה תקינה. היכולת להבחנה בפרטים חזותיים נמצאה תקינה. XXX אוהז את העיפרון ביד ימין, באחיזה נכונה. במטלה של גירוי חזותי פשוט (בנדר), מצליח XXX לשמור על התבנית הכוללת של הצורות. סגנון עבודתו הנו מסודר ומאורגן, הוא מצליח להפעיל בקרה על תוצריו ומתקן טעויות. לא נראו קשיים משמעותיים גרפו-מוטוריים בהעתיקה ובאיכות הקו, תפקודו נמצא ברמה ממוצעת גבוהה. קצב הביצוע והמהירות גרפו מוטורית תקינים. לא נמצאו קשיים בהתארגנות במרחב הדף. יחד עם זאת, קיים מעט קושי בציור צורות תלת ממדיות.

הזיכרון החזותי לטווח הקצר (צורות גיאומטריות יחסית פשוטות) נמצא תקין לגילו (מבחינה כמותית וגם מבחינה איכותית). כאשר התבקש לשחזר את הצורות מזיכרונו לאחר זמן קצר, הצליח לעשות כן. מבחינה כמותית XXX זכר 8 צורות נכונות מתוך 12 צורות.

תפקוד רגשי התנהגותי:

XXX הנו נער נאה ומטופח בהופעתו החיצונית, יוצר קשר תקין עם הפסיכולוג ושתף פעולה כפי יכולתו במהלך הערכה. הוא הגיע להערכה עם הבנה מלאה מה הוא רוצה לקבל, מה הקושי שלו ומה יכול לעזור לו בלימודים ובמבחנים. הוא מספר שמקבל עזרה לימודית כבר כמה שנים וזה עוזר לו מאוד. עם זאת, היה לו קשה לספר על בית הספר כלל ועל חברויות קשורות לבית הספר. כמו כן, הוא אומר שאין לו כרגע שאיפות לעתיד. הוא מספר כי נהנה מסיפורים וחוויות שלא

מרכז ת.ל.ם

קשורים ללימודים או לבני כיתתו. XXX דיבר הרבה על היחסים החברתיים המורכבים שלו, על תחביביו הרבים ועל כמה הוא נהנה מהחיים הנוכחים שלו. על פי ההערכה הנוכחית של XXX מגלה קווים של חוסר ביטחון ודימוי עצמי נמוך מאוד. כמו כן, בהערכה נצפה חוסר ביטחון של XXX ביחס ליכולותיו הלימודיים. הוא היה נחוש בדעתו להצליח במבחנים פורמאליים ולכן היה לו חשוב מאוד לקבל אישורים וחיזוקים רבים וכאשר לא קיבל אותם מידית חיפש אותם באופן אקטיבי. XXX התקשה לשתף פעולה עם המבחנים רגשיים, לא הבין משמעותם ומדוע עליו לעשותם ולכן התקשה להפעיל כוחות ולהשקיע במבחנים השלכתיים (ציורים וסיפורים). רמת הציורים וסיפורים שלו נמוכה מאוד ולא מתאימה לגילו. הוא היה מופנם וסגור, שמר מרחק ולא נתן להתקרב אליו מבחינה רגשית. מבחינה רגשית ניתן להתרשם כי ל-XXX כוחות אגו נמוכים (מוטיבציה להצלחה נמוכה, חוסר ביטחון, קושי להתרכז למשימה וקושי להסתכל קדימה) כל אלה משפיעים על דימויו בתחום הלימודי והוא חווה את עצמו כחסר יכולת. יחד עם זאת, חשוב לציין, כי ברגע שהוא מבין את המשימה והחשיבות שלה, ובנוסף מקבל עזרה מותאמת הוא יכול להפעיל כוחות ובקרה, ולהגיע להישגים טובים – ואלו נקודות החוזק שלו.

סיכום

XXX אובחן מגיל צעיר אך לפנינו הוצגו האבחון מכיתה ח' ואבחון באנגלית שנערך לו כהשלמה לאבחון הדידקטי בשל צורך בהתאמות בדרכי ההבחנות הגיע להשלמת האבחונים הדידקטיים באבחון הפסיכולוגי. כיום לומד בכיתה "אומץ" ל-XXX לקות בקריאה ולכן קיבל הקראות במבחנים וכיום זקוק להשמעת שאלוני הבחינה באנגלית כפי שעלה מהאבחון הדידקטי ולכן הגיע לאבחון. יכולתו הקוגניטיבית הכללית של XXX הנה ברמת הנורמה לגילו ללא הבדל משמעותי בין החלק המילולי לביצועי. עם זאת, קיימת יכולת נמוכה לגייס כוחות ויכולות העיבוד אשר משפיעים בצורה משמעותית על יכולותיו להתרכז ולגייס את כוחותיו למשימות פשוטות ומורכבות כאחד. מבחינה רגשית ניתן להתרשם כי ל-XXX כוחות אגו מעט נמוכים ותפקודים ניהוליים חלשים: היכולת להתמקד במשימה, מוטיבציה, ארגון וקשב. כל אלה משפיע מאוד ליכולת להצליח לבד במשימות. יחד עם זאת, יש לו יכולת תקינה להפעיל בקרה ולממש את הפוטנציאל והיכולת הקוגניטיבית שלו. הדבר בה לידי ביטוי רק כאשר הוא מקבל עזרה ותיווך בהבנת חשיבות של המשימות. לסיכום, הפרעות קשב, מוטיבציה נמוכה וקשיים בארגון ובלמידה הביאו להנמכה בתפקודו והשיפור בתפקודו הנו תוצאה של שיבוצו בכיתה אומץ בה מקבל תדירות הטרמה למקצועות הלמידה.

המלצות:

1. מומלץ על מתן שעות של הוראה מתקנת במסגרת בית הספר או פרטי.
2. המשך מעקב נוירולוגי בתחום הקשב והריכוז.

3. טיפול רגשי/ פסיכולוגי שתאפשר לXXX מקום בו יוכל לעבד תכנים רגשיים.

התאמות לדרכי היבחנות:

על מנת לסייע לXXX להתמודד עם קשייו הלימודיים הינו ממליצים להעניק לו התאמות בדרכי ההיבחנות כדלקמן:

- יש לאפשר לו הארכת זמן מרבית בכל המקצועות בשל קשיי הארגון וקצב עבודה איטי.
- רצויה התעלמות משגיאות כתיב בעת הערכה - עקב שכיחות גבוהה ולא אופיינית של שגיאות כתיב ועקב קשיים בקשב.
- הקראת שאלון הבחינה בגין קשיי פענוח והפעלת תהליכי קידוד פונולוגי. וכן בעטיים של קשיים משמעותיים בהבנת הנקרא.

ובאנגלית, השמעת שאלוני הבחינה בשל לקות למידה בקריאה. התעלמות משגיאות בשל דיסגראפיה ברמה נמוכה. מילונית בשל קישים ב ארגון ובשליפה.

נספח: ריכוז ממצאי המבחן – טל XXX

מבחן וכסלר לילדים WISC-R

(ממוצע תתי מבחנים: 10 סטית תקן: 3, ממוצע ציון כולל: 100 סטית תקן: 10)

(נורמות לגיל 15 שנים ו-8 חודשים)

<u>התחום הביצועי</u>		<u>התחום המילולי</u>	
13	השלמת תמונות	9	ידיעות כלליות
9	סידור תמונות	13	צד שווה
13	סידור קוביות	10	חשבון
9	מבוכים	11	אוצר מילים
7	קידוד	1	הבנה
		9	זכירת ספרות
ממוצע		104	ציון מילולי (VIQ)
ממוצע		101	ציון ביצועי (PIQ)
ממוצע		103	ציון כולל (IQ)

זיכרון עבודה

מרכז ת.ל.ם

מבחן חיפוש סמלים (Symbol Search- WAIS III) : ממוצע-10 סטית תקן-3

ציון גלם: 23 ציון תקן: 6 (נורמות לגיל 15 שנים ו-8 חודשים)

מבחן זכירת ספרות (WISC-R) : ממוצע-10 סטית תקן-3

ציון גלם: 12 ציון תקן: 9 (נורמות לגיל 15 שנים ו-8 חודשים)

פירוט הציונים במבחן בנדר 2 (נורמות לגיל 15 שנים ו-8 חודשים)

תיאור מילולי	סטית תקן	ממוצע	ציון T	סטית תקן	ממוצע	ציון תקן	ציון גלמי	
ממוצע גבוה	10	50	65	15	100	123	42	העתקה
ממוצע				5.25 דקות	12.05 דקות	7.10 דקות		זמן ביצוע העתקה
ממוצע	10	50	52	15	100	103	18	זיכרון מיידי – ביצוע
ממוצע				2.04 דקות	3.40 דקות	4.00 דקות		זמן ביצוע
ממוצע	ממוצע – 5.72 ס.ת – 2.44					8 פריטים		זיכרון מיידי – מס פריטים